

תדפיס מספר
**דרכי החסידות
על מועדי השנה**

מלוקט משיחות, אגרות ורשימות
כ"ק אדמו"ר מהוריי"ץ נ"ע מליובאוויטש

ראש השנה

הזמן של תקיעת שופר הוא הזמן שעצמות
אין סוף ברוך הוא קבע לכל אחד מבני ישראל
להתגונן כלפי כל הטענות והתביעות שכל
המלאכים הרעים תובעים
ומעידים עליו

(לקוטי דיבורים [המתורגם ללה"ק] ח"א עמ' 71)

קבלת עול מלכותו של ה' יתברך

איתא בגמרא (ראש השנה טז, א. לד, ב) "אמר הקב"ה, אמרו לפני בראש-השנה מלכויות כדי שתמליכוני עליכם". בראש השנה אנו מכתירים את הקב"ה למלך ומקבלים עול מלכותו ית'.

לקט נבחר בענייני המלכת השם יתברך למלך בראש השנה, הבאה ע"י שהאדם עושה תשובה על מעשיו ומקבל על עצמו עול מלכות שמים.

לקבל על עצמו עול מלכות שמים

ראש השנה הוא הזמן לקבלת עול מלכות שמים. כשם שעם קבלת עולו של מלך בשור דם' להבדיל, מקבל עליו העם לעשות את כל אשר המלך יצוה, כך, להבדיל בהבדלות אין קץ, בראש השנה יש לעשות תשובה על כל הדרכים הלא טובים והמידות הרעות ועל מה שפגמו בקיום הרצונות של מלך מלכי המלכים הקדוש ברוך הוא.

על כל אחד לקבל על עצמו עול מלכות שמים בקביעת זמן ללימוד תורה, שיהיה חוש – 'הרגש' בתפילה במתינות, קיום המצוות בחיות ועונג במידות טובות ואהבת ישראל.

(ספר המאמרים אידיש [המתורגם ללה"ק] עמ' 35)

יום תרועה יהיה לכם

העבודה דתקיעת שופר שהוא התשובה מעומקא דליבא בבכיה עצומה מנקודת הלב

לצעוק אבא אבא ולשעבד מוחו ולכו וגופו כל כוחות נפשו לה' לבדן, שהוא ענין הקבלת עול דראש השנה בעבודת עבד.

וכידוע דאינו דומה הקבלת עול דראש השנה להקבלת עול דכל השנה. דהקבלת עול שבכל השנה הוא למטה מכל הכוחות פנימיים והוא רק ההסכם וההחלט לפעול ולעשות בפועל ממש בדרך קבלת עול.

הקבלת עול דראש השנה הוא בפנימיות ועצמיות נפשו ממש שלמעלה מכל הכוחות, לא מבעי מפנימיות דשכל ומדות, כי אם הוא גם למעלה מהכוחות מקיפים דרצון ועונג.

וזהו "כל מלאכת עבודה לא תעשו", דהעבודה דראש השנה אינה עבודת מלאכה באיזה עבודה שתהיה כי אם: "יום תרועה יהיה לכם", דתרועה פירושו שבירה. ואין לך שבירה גדולה יותר מקבלת עול מלכות שמים בפנימיות ועצמיות נפשו הבאה על ידי התשובה בלב נשבר ונדכא. וזהו יום תרועה יהיה לכם שהוא יום התשובה בהתעוררות פנימי ועצמי אשר תוצאות הפועל שלו הוא השמחה כל השנה באור התורה והמצווה.

(ספר המאמרים תש"ח עמ' 4)

תיקון הכלי על-ידי קבלת-עול מלכות שמים

העבודה של ראש השנה היא תיקון הכלי על ידי קבלת עול מלכות שמים:

הזמן של תקיעת שופר הוא הזמן של תשובה בהתגלות דוקא, בצעקה פנימית מתוך נקודת הלב. כידוע משלו של כ"ק מורנו הבעש"ט נ"ע על הבן הצועק: אבא, אבא, הצילני.

כשילד חטא כלפי אביו בקלקול כלי יקר, חפץ יקר ביותר, הרי נוסף על צערו הגדול של האב מאיבוד הכלי, צערו כפול ומשולש מן העובדה שזה שאיבד את הכלי היקר והחפץ היקר הוא ילדו שלו. עצם הדבר שהילד אינו מבין את יוקרו של הדבר היקר גורם לאב צער גדול, ובמיוחד כאשר הילד נקלע לדרגא נחותה כזו שהיה מסוגל לאבד את הדבר היקר.

הזמן של תקיעת שופר הוא הזמן שעצמות אין סוף ברוך הוא קבע לכל אחד מבני ישראל להתגונן כלפי כל הטענות והתביעות שכל המלאכים הרעים תובעים ומעידים עליו.

ראש השנה הוא זמן הדין ומשפט של כל אחד ואחד. הרי כשכל אחד מתבונן במעמדו ומצבו בקיום התורה והמצוות, מעמדו בעבודת בירור וזיכוך המדות, והוא מתבונן ש"בני האלקים" (ראה איוב א, ו), המקטרגים, מזכירים ומצביעים על כל החטאים העוונות והפשעים שעשה במשך השנה, ותובעים לדון אותו ח"ו בעונשים קשים ומרים, הרי אם באותו זמן יתחרט באמת – הדבר יעזור.

שתי תנועות הפכיות

התבוננות זו יוצרת שתי תנועות נפש הפכיות:

תנועה של רעש עקב הצער הגדול מהלא-טוב שעשה מאיבוד הדברים היקרים וגם מן הצער שגרם למעלה כביכול, ומן המחשבה את מי ציער – אב נאמן כזה שבשעה שישנם "תובעים" מרים כאלה, אהבתו האבהית היא כל כך גדולה שהוא נותן את האפשרות להתחרט.

ה"יתודה בלחש" [בעת התקיעות בין סדר לסדר] מהווה, איפוא, דרגא של געגועים, געגועי הבן הנמשך לאביו.

התשובה ברעש היא החרטה על הלא-טוב שעשה וכו' ואילו ה"יתודה בלחש" הוא הגעגועים הפנימיים לאבא.

הזמן של תקיעת שופר הוא עת רצון, והזמן של "יתודה בלחש" הוא העת רצון של העת רצון.

הזמן של תקיעת שופר הוא הזמן שבו הגילוי של "ולא אבה ה' אלקיך לשמוע אל בלעם", כמו שמוסבר ב"לקוטי תורה", שבלעם הוא המקטרג המחפש לקטרג ח"ו על ישראל וקול השופר מבלבל אותו; וה"יתודה בלחש" הוא העת רצון של העת רצון, שאז ישנה ההתאחדות של הבן, הבעל תשובה, עם אבינו שבשמים יתברך ויתעלה.

(לקוטי דיבורים [המתורגם ללה"ק] ח"א עמ' 70 ואילך)

לקבל את העול של העבודה בתורה ומצות

[מדברי כ"ק אדמו"ר מוהרש"ב נ"ע:]

ראש השנה הוא זמן הקבוע ומסוגל לתשובה ותקון בענין של שכל. העבודה של ראש-השנה היא קבלת-עול, לקבל עול מלכותו ית'.

יום ראשון – ערב ראש-השנה תרל"א – בעת שכ"ק אדמו"ר [מהר"ש נ"ע] חזר מ'אהל' הסבא [אהל ציון כ"ק אדמו"ר הצמח צדק נ"ע בליובאוויטש] נכנסתי [כ"ק אדמו"ר מוהרש"ב נ"ע] אליו לשאול מהי העבודה של ראש-השנה.

כ"ק אדמו"ר השיבני, שעבודת ראש-השנה היא קבלת-עול, לקבל על עצמו את העול של העבודה בתורה ומצות, וכמו חיל המקבל את העול של המצווה את אשר עליו לעשות.

תיבות ספורות אלו הספיקו עבורי, ביקשתי ממנו ברכה ויצאתי ע"מ לומר תהלים.

”צריך לתקן גם את השנה שעברה” – תשובה

יום ראשון – ערב ראש-השנה תרל”ד – כשכ”ק אאמו”ר שב מאהל הסבא, ונכנסתי לבקש אצלו את ברכת ערב-ר”ה, שאל הוא אצלי – האם הנני יודע מהי העבודה של ראש-השנה?

השבתי: לפני שלוש שנים, בערב ראש-השנה, אמרתם שעבודת ראש-השנה היא קבלת-עול, לקבל על עצמו את העול של העבודה בתורה ומצוות, וכמו שאיש צבא מקבל את העול של המצווה מה עליו לעשות.

השיבני כ”ק אאמו”ר, אכן העבודה של ר”ה היא קבלת-עול, אולם זו רק העבודה על “להבא”, על השנה החדשה, אך צריך לתקן גם את השנה שעברה.

התקון לשנה החולפת, היא על-ידי תשובה, וזמן התשובה הוא בשעת תקיעת שופר.

ישנו משל מהבעל שם טוב על תקיעת שופר:

מלך ששלח את ילדיו ליער, על-מנת לצוד חיות. הבנים התבלבלו בדרכם. ואז התחילו לדבר אל אביהם, ולא קיבלו כל תשובה. ויחשבו שמא שכחו הם את השפה, או-אז צעקו מעומק לבם לאביהם, אי אי, מבלי מלים אלא קול בלבד. אזי השיב להם אביהם.

התשובה של ראש-השנה היא על חסרון בקבלת עול, ועל-כך שעושים על-פי השכל וההבנה. הנהגתו של יהודי בתורה ומצוות צריכה להיות רק מצד קבלת עול.

(אגרות קודש ח”ג עמ’ תפט ואילך)

הדמעות מרככות את חותם הגזירות

רשימה מיומנו של כ"ק אדמו"ר מהוריי"ץ נ"ע המתארת את ימי ראש-השנה תרס"ו בצל אביו כ"ק אדמו"ר הרש"ב נ"ע בליובאוויטש.

ביומן זה נגלת לפנינו יריעת ימי הדין במלוא תפארתה: יש כאן תיאור מפורט על אמירת הסליחות; התעוררות החסידים והמאבקים השמימיים בעולמות העליונים, בדמעות ובתחנונים; מאמרי ראש השנה המהווים את תחילתו של 'המשך' סדרת מאמרי החסידות משנת תרס"ו, הידוע בשם "המשך תרס"ו".

גם על הקשר בין בן-חסיד לאביו-רבו ניתן ללמוד כאן לא מעט; על השיג ושיח שבין קדושי עליון אלו, הכוללים בתוכם גם עניני עתידות המובאים כאן ברמיזה. לקראת סיום הרשימה מובא סיפור "מעניני הנהגת המלוכה", אודות מסירות נפשו המפעימה של קנטוניסט יהודי שהשליך עצמו לנהר הגועש בכדי לא להמיר דתו ח"ו. סיפור המדבר בזכותן של ישראל - לרגל יום הדין.

האריכות והפירוט היחודי שברשימה זו מעניקים תמונה מלאה מראש השנה בליובאוויטש.

ברכת שנה טובה ומתוקה

[יום], ו, ערב ראש השנה תרס"ו ליובאוויטש שעה חצי הששית,

זה עתה שבתי מהיכל הוד כ"ק אדמו"ר הרה"ק [הרש"ב נ"ע] כרגיל בעבודת היום, אשר אחר תפלת מנחה ביחידות הנני הולך לכבוד אמי זקנתי הרבנית מרת רבקה [אשת כ"ק אדמו"ר מהר"ש] לקבל ברכתה לקראת השנה החדשה הבאה עלינו בתוך כלל ישראל

לטובה ולברכה בגשמיות וברוחניות, ומשם הנני הולך להוד כ"ק אאמו"ר הרה"ק לקבל ברכת השנה החדשה הבאה עלינו בתוך כלל ישראל לטובה ולברכה ברוחניות ובגשמיות והנני נכנס לחדר הוד כבוד אמי מורתי [הרבנית שטערנא שרה] לקבל ברכתה בברכת שנה טובה ומתוקה, ובעוד חצי שעה הנני הולך לבית הכנסת וכרגיל הנה קודם הלכי אקבל ברכת רעייתי בברכת השנים ואברך אותה ואת בנותינו בברכת שנה טובה ומתוקה.

הרבה, הרבה מאד יש לי לכתוב ממה שעבר במשך יום זה מאז באתי אל הוד כ"ק אאמו"ר הרה"ק אל קביעות הלימוד עד שעה זו, והנני מקווה להשי"ת כי יחנני גם בברכת שמירת הזמן והצלחה בגשמיות וברוחניות ואגמור כתיבתי בספר היומי [=יומן] בשנה זו – תרס"ה – בברכת לשנה טובה ונחתם לטובה ולברכה ברוחניות ובגשמיות.

מוצאי ראש השנה תרס"ו שעה שמינית.

זה עתה באתי מן המחול¹ הנהוג אחר אמירתו של הוד כ"ק אאמו"ר הרה"ק את המאמר השני דראש השנה אחר תפלת המנחה [דיום ב דר"ה]. ופוחתין בברכה לברך את ד' על החסד והטוב שעשה עמדי לזכני אשר בעזרתו יתברך יכולתי לעשות עבודתי עבודת הקדש במשך השלשה ימים הללו דערב ראש השנה יום ראשון דראש השנה ויום שני דראש השנה . . ואני מה מאד חפצי להתבודד ולכתוב את פרשת הימים האלו מהענינים שאפשר לגלותם ולספרם, ומה גם הענינים הנסתרים אשר אי אפשר לגלותם ורק לכתוב אותם ברמיזה.

שנה כבדה ביותר

כעשרה רגעים – מינוט – עיכב אותי הוד כ"ק אאמו"ר הרה"ק. כאשר נכנסתי ברכתי את הוד כ"ק אאמו"ר הרה"ק בברכת שנה טובה ומתוקה ואנשק ידי קדשו, והוד כ"ק אאמו"ר הרה"ק הואיל לשום את ידי קדשו על ראשי ויברכני כשהוא יושב על הספסל העומד בין שתי החלונות אשר בכותל מערב – ועיני קדשו סגורות ובגמרו את הברכה אחז בשערות זקני וינשקני במצחי ויאמר:

אם כי שנה פשוטה – ולא מעוברת – היא שנה זו, אבל שנה כבדה היא ביותר. ועיני קדשו זלגו דמעות לפני קדשו לבנים כסיד ויזהירני באזהרה גדולה לבלתי הגיד לאיש מאומה, ויאמר לי לקחת את המברקים והמכתבים שנתקבצו במשך הימים האלו לסדרם. שנה זו – אומר הוד כ"ק אאמו"ר הרה"ק – דורש[ת] ברכה מיוחדת, ותסדר – אבל לא

1. הריקוד במחול – בעיגול, כפי הנהוג אצל החסידים – נתחדש בימי הבעש"ט (ראה לקוטי דיבורים [המתורגם ללה"ק] ח"א, ע' 49).

ידעו כי אנכי צויתי כן – אשר בכל לילה קודם אמירת סליחות גם בליל שבת תשובה יאמרו שלשה מנינים מהתלמידים בשלשה מקומות את כל ספר תהלים. אבל – מסיים הוד כ"ק אמו"ר הרה"ק דברי קדשו – ראה הזהרתך אשר לא תגלה לשום איש מכל אשר אמרתי לך.

עצוב הנני במאד על השמועה אשר שמעתי מאת הוד כ"ק אמו"ר הרה"ק בעניניה של שנה זו כי שנה כבודה היא ביותר. במה היא כבודתה של שנה זו לא הגיד אבל מההקדמה הקצרה, "ולא מעוברת" אפשר להבין כי כבודתה של השנה הוא בעניני הכלל וח"ו בעניני נפשות, ועתה בשמעי את ענין הכובד של שנה זו הנני כמדומה מבין פירושים של הקריאה הלבבית "איי גוואלד! אל יעשקוני זדים"² (תהלים קיט, קסב. מהפסוקים הנאמרים קודם התקיעות). אשר גם בעניני הישיבה [=ישיבת תומכי תמימים] יהיה כובד וח"ו גם בהנוגע בנפשות והשם יתברך יחוס וירחם.

הדמעות מרככות את חותם הגזירות

...ועתה אשוב לכתוב את סדרי הענינים [מליל ערב ראש השנה עד למוצאי ראש השנה]:

כרבע על שעה שלישית לילה בליל ערב ראש השנה באתי מבית הטבילה – בהלכי לבית הטבילה ועברתי בין שני הבתי כנסיות העירוניים בית מדרש הגדול ובית הכנסת הגדול הנקרא בנימין שטיבל הנה שתי הבתי כנסיות מוארים וקול אמירת מזמורי תהלים בקול בציבור נשמע בחוץ ובחזרתי ראיתי כי גם המנין שבחצר – זאל הקטן – מואר וקול אמירת מזמורי תהלים נשמע בחוץ.

כשבאתי לחדר ראשון – החדר שמחכים להכנס ביחידות – מצאתי את רמ"ק – ר' מנחם מענדיל קאנטער, המשרת – יושב ואומר תהלים, וסיפר לי אשר הוד כ"ק אמו"ר הרה"ק עמד משינתו בחצות לילה, ובשעה השנייה שתה כוס חמין ואמר לו אשר בבואי יגיד לי כי הנני יכול לכנוס אליו.

מעט אשר הואיל הוד כ"ק אמו"ר הרה"ק לדבר עמי ולספר לי . . ירא אנכי לעבור על אזהרתו הגדולה של הוד כ"ק אמו"ר הרה"ק גם לרשום לעצמי באופן רמזי מעניני דיבורו בענין דינא קשיא דיום א' דראש השנה להיותם עניני גילוי עתידות דזהו נגד מהלך רוחו הקדושה של הוד כ"ק אמו"ר הרה"ק בסדר עבודתו הקדושה.

דמעות מכבסות – אומר הוד כ"ק אמו"ר הרה"ק – את אותיות המחשבה והדיבור הלא טובים ושל דברים בטלים –) כי מחשבות ודיבורים אסורים צריכים תשובה גמורה

2. ראה להלן.

בדרכי ואופני התשובה. ואותיות המחשבה והדיבור של דברים בטלים הנה דמעות מכבסות אותן) ודמעות מרככות את השעוה שחותמין – ח"ו – גזירות רעות. בתפלות דראש השנה זו ובאמירת מזמורי תהלים צריכים להתעורר בבקשת רחמים, ובתחנונים בדמעות ירככו את החותמות ואותיות הגזירות יוחלפו בצירופי אותיות של ברכה.

סליחות בשפיכת הנפש

כשבאתי לבית הכנסת לאמירת סליחות היה כבר הבית הכנסת מלא אנשים ובעמל רב פנו דרך להוד כ"ק אאמו"ר הרה"ק וכשבא הוד כ"ק אאמו"ר הרה"ק למקומו בבית הכנסת בקרן מזרחית דרומית הכריז החזן הבעל תפלה החסיד ר' ישראל מאיר מועליזש "אשרי יושבי ביתך" בקול רועד וכרגע [=תיכף ומיד] ענו ואמרו אחריו כל הקהל הקדוש בשפיכות נפש ובכיות גדולות.

לא אדע אם לפי שאני בעצמי הנני בהתעוררות טובה או שהנני בהתרגשות גדולה מאותן דברים אשר שמעתי – בעת השיעור – מהוד כ"ק אאמו"ר הרה"ק, אבל כל קריאה וקריאה של הבעל תפלה ר' ישראל מאיר מעורר אותי בהתעוררות גדולה וכשהנני מביט בפנינתו של הוד כ"ק אאמו"ר הרה"ק ורואה עמידתו כפוף נשען על ידו השמאלית ומתמוגג בבכי רב, הנני כולי רועד ואימה גדולה תלפפני מבלי דעת מפני מה. ולא אחד כי בכליון עינים צפיתי לאותה השעה אשר יגמרו אמירת הסליחות כי אמירתו הלבבית של הוד כ"ק אאמו"ר הרה"ק את מזמורי הסליחות בכלל וביחוד אמירתו בקול רועד ובבכיה הד' פסוקים "שמע קולנו", "השיבנו", "אל תשליכנו", "אל תשליכנו", ותחנוני בקשתו באמרו "עננו" הבהילוני ולא ידעתי נפשי.

כרגיל, הנה גם בשנה זו גמרו אמירת הסליחות איזה רגעים – דקות – קודם שעה ששית.

בית הכנסת נרעש מאמירת פרקי התהלים

...קודם תפלת המנחה [בערב ראש השנה] נוהג הוד כ"ק אאמו"ר הרה"ק לאמר מזמורי תהלים, ואמירתו, אם כי הוא כמעט בלחש, אבל קולו הרועד מעורר במאד. וכשתי שעות האריכו [=נמשכו] ההכנה באמירת תהלים ותפלת המנחה.

ר' מענדיל קאנטר המשרת הכניס להוד כ"ק אאמו"ר הרה"ק כוס חמין, ובשעה ההיא בא ידידי החסיד ר' שמואל גוראריה ויבקש אותי לשאול את הוד כ"ק אאמו"ר הרה"ק אם רשאי הוא לכנוס ולמסור את הסכום שני אלפים וחמש מאות רובל, כדרכו זה שנה השתים עשרה – מערב ר"ה תרנ"ה – אשר בכל ערב ראש השנה אחר תפלת המנחה מביא הוא – הר' שמואל גוראריה – איזה סכום – לא בכל שנה בשוה – בתור דמי

קדימה על עניני הוצאות הכלל, וקופות של צדקה – מלבד קופת הישיבה וקופת כולל חב"ד שנותן ביחוד.

כשיצא ידידי הר' שמואל גוראריה את פני הקדש – שהתעכב רק רגעים אחדים היה בהתרגשות גדולה ולא יוכל להתאפק ויתן קולו בבכי, וכשהתרגע במעט והיה ביכולתו להוציא הגה מפיו אמר בקול רועד, "הרבי אמר...", ויבכה חרישית ובלתי יכול לדבר עד כי בקושי רב ובבכיה אמר: "הרבי אמר, שנה חריפה, צריכים רחמים רבים, הרבה תחנונים והרבה דמעות, לכל הפחות להחליש את החריפות",

כשבאתי לבית הכנסת היה הבית הכנסת מלא מפה אל פה ופלצות אחזני מהיראה הנוראה, ר' לייב הישיש מסמיליאן הנקרא ר' לייב הלכבי' עומד אצל שולחן הקריאה וקורא בספר תהלים וכל הקהל עונים אחריו, זה מכה את חזהו כאומר 'על חטא' וזה נשען על זרוע כב'נפילת אפים', זה מכה בראשו וזה עיניו עצומות ופניו קמוטים בידו אחת מחזיק בספר תהלים וידו השניה פשוטה למרום ובקול צוחה אומר פסוקי תהלים ודמעותיו נוזלים על לחייו ועל זקנו.

ואביט אל מקום שבתו של הר' שמואל גוראריה – בכותל מזרח לצד צפון – ואראה כי הנהו יושב כפוף, ספר קטן בידו – תהלים – וכולו רועד מבכי, ואז הבנתי אשר בטח סיפר את אמרי קדש אשר שמע מהוד כ"ק אאמו"ר הרה"ק וזו היא סיבת ההתעוררות הגדולה. כששמע אשר הוד כ"ק אאמו"ר הרה"ק בא הנה כאשר נכנס בהפרוזדור של בית הכנסת הנה כרגע שקט כל הקהל, וכאשר ישב הוד כ"ק אאמו"ר הרה"ק על כסאו ופניו קדשו מצודד אל מקום ארון הקדש ולקח הספר תהלים והתחיל לאמר, ועיני קדשו זולגות, בו ברגע נרעש הבית הכנסת לקול צעקתם של קהל החסידים ותלמידי התמימים באמירת מזמורי תהלים וכה נמשך עד תפילת ערבית.

בתפלת ערבית דליל א' דראש השנה בשנה זו האריך הוד כ"ק אאמו"ר הרה"ק בתפלתו בחצי שעה יותר על הזמן הרגיל בכל שנה.

סדר הקידוש וסעודת יום טוב הוא כמו בכל שנה ושנה, אבל ממהר הוא ביותר. אמנם סדר הקריאת שמע שעל המטה הנה בשנה זו התארך בכפלים מכמו בכל שנה ושנה. ליל א' של ראש השנה ישן הוד כ"ק אאמו"ר הרה"ק שעה וחצי, וסדר תפלת שחרית, מפטיר ומוסף, מנחה כרגיל בכל שנה.

בשעה שביעית – בערך – נכנס הוד כ"ק אאמו"ר הרה"ק לאולם – זאל הגדול – ואמר המאמר [חסידות הפותח במאמר חז"ל] "יום טוב של ראש השנה שחל להיות בשבת" (ראש השנה כט, ב), בערך שעה ומחצה ותוכנו תכלית בריאת העולמות ונשמרת.

סיפור מענייני הנהגת המלוכה

בשעה חצי אחד עשרה סועדים סעודת יום טוב, והסדר כרגיל מעוטף בחגורתו ומלובש בכובע של יום טוב ממעט באכילתו, ושיחתו כנהוג בכל שנה בסיפור קצר אחד מאותן הסיפורים אשר נהגו הוד כ"ק אאזמו"ר אדמו"ר הרה"ק צמח צדק או הוד כ"ק אאזמו"ר אדמו"ר מוהר"ש בהסעודה דליל שני דראש השנה שבתוכה היו מספרים בענייני הנהגת המלוכה מרום מעלת מלך בעבודתו לטובת המדינה וחובתו לאנשי המדינה, וחובתם של אזרחי המדינה להמלך והשרים והעבודה במסירות נפש של אנשי חיל.

ובסעודה זו סיפר הוד כ"ק אאמו"ר הרה"ק את הסיפור אשר סיפר הוד כ"ק אאזמו"ר אדמו"ר הרה"ק מוהר"ש בליל שני דראש השנה דשנת תרל"ט:

האיש חיל, בצבאות הים, מאטראז, שמעון ליעוין מעיר ועליזש היה אחד מהאנשי חיל בקראנשטאט אשר שמעו תורתו של כ"ק אאמו"ר – הכוונה על הוד כ"ק אאזמו"ר אדמו"ר הרה"ק צמח צדק – בעת שביקר אותם בקיץ תר"ג³, ושמעון זה אם שהיה צעיר הנה היה בעל כח ואהב במאד את עבודת מלאכתו ומזמן לזמן נתעלה בהצטיינותו.

על פי צו שר המלחמה העבירו את שמעון בתור עוזר אחד הפקידים במערכת הים בעיר החוף סוואסטאפעט. ויהי היום ויבוא המלך ניקאליי עם ראשי שריו לפקוד את צבא הים בחוף סוואסטאפעט, והאיש חיל שמעון הצטיין במאד כי כל סכנה בים זועף היה משים לאל ומצליח במלאכת עבודתו ויכנוהו בשם שמעון התקיף ובלשונם [=ברוסית] קראוהו סעמיאן באדרי.

ובפקוד המלך ניקאליי את צבא הים בחוף סוואסטאפעט התפעל במאד מאותו המהירות שטיפס שמעון על התורן היותר גבוה כשהוא מלובש בכלי זיינו ובתרמילו על כתפו ומראש התורן קפץ בים מה שהפליא את כל השרים. ובשמוע המלך ניקאליי אשר שם החיל המצטיין סעמיאן באדרי, היה ברי לו שהוא נוצרי.

ויצו להגענעראל הראשי בחוף סוואסטאפעט להציג לפניו את המאטראז סעמיאן באדרי במעמד כל שריו המקומים והאורחים אשר באו וכל צבא חיל הים וחיל המבצר עם הכלי תותח הרכבים ואנשי חיל רגלי, ואשר יתקיים הכל לא יאוחז מכמו במשך שנים עשר שעות.

"ויקפוץ מן התורן אל הים ויטבע"

ובהשכם בקר ליום המחר הנה הכל היה מסודר דבר דבר על אופנו ובשעה השמיני בקר

3. בעת האספה הידועה בפטרבורג. ראה קונטרס 'אדמו"ר הצמח צדק ותנועת ההשכלה' עמ' 31-30.

הופיע המלך ניקאלי ורוחו טובה עליו ובראותו את האיש חיל סעמיאן באדרי בא בלווי שר החוף עמד המלך מכסאו ויושט ידו אל החיל ויאמר שלום לך סעמיאן באדרי, חמשה אותות הצטיינות אצוה לתת לך והנני נותן לך התואר גענעראל סעמיאן באדרי.

תודה, הוד מלכותך, אבל חוקי הוד מלכותך מונעים אותי מלקבל מתנת הוד מלכותך, כי שמעון שמי ויהודי אנכי.

באם כה – פנה המלך ניקאלי בחרון אף אל שריו ושרי החוף, ואל החיל שמעון אמר – התנצר ואשימך לראש צבא הים וכבוד רב תנחול.

בהסכם הוד מלכותך – אמר החיל שמעון – הנני חפץ לעשות נחת למלכנו ולטפס עוד פעם על התורן הכי גבוה ויטפס על התורן בחריצות גדולה ובעמדו בראש התורן קרא בקול אדיר ואמר:

מלך רם ומתנשא, הנני זה כשתים עשרה שנה מצטיין בצבא הים אשר הנני אוהבו אהבת נפש, אבל לכל לראש יהודי אנכי, והנני ירא פן לא אוכל לעמוד בנסיון, אמסרה נפשי אל אלקים בעודי בתומי כי עד עתה מאכל טריפה לא בא אל פי, את השבת ואת המועד שמרתי, ויקרא בקול גדול שמע ישראל ד' אלקינו ד' אחד ויקפוץ מן התורן אל הים ויטבע.

המחזה עשה רושם אדיר על המלך ניקאלי וידום ויחזור למעונו עצב וחפוי ראש.

זכות הצלת גופו של יהודי

ביום השלישי מצאו גויתו של הנטבע הקדוש ר' שמעון ליעוין ויודע הדבר להחברה קדישא מקהלת סעוואסטאפעט וילכו [אל] שר החוף לבקש כי ימסרו על ידם את גויתו לקברו בקבורת ישראל.

שר החוף ושר המבצר התייעצו ביניהם ויחליטו כי מחוייבים המה להודיע להמלך ניקאלי ועל-פי הוראת הכומר הפרטי של המלך פיעטער ציוה המלך ניקאלי לשום את גוית החיל הנטבע בארון. ויסדרו שמירה של כבוד מצבא הים במשך שלשה ימים ואחרי כן יעשו לויה של כבוד מצבא הים וצבא המבצר ויקברוהו בקבורת הנוצרים.

שני חברים טובים מהעובדים בצבא הים יהודים היו לו לר' שמעון גם הם היו יהודים שומרי מצוה והמסירות נפש של ר' שמעון עשה עליהם רושם עז ובשמעם את פקודת המלך לקבור את הקדוש ר' שמעון בקבורת הנוצרים התעצבו במאד ויתיעצו ביניהם לחפור אחד הקברים מקברי הנוצרים החדשים ולהוציא את גוית הנוצרי ולשימו בארונו של ר' שמעון, ואת גויתו של ר' שמעון יוליכו אל חצר קברות היהודים, ובלילה בעמדם על המשמר של כבוד הנה הביאו יין שרף וחבריהם האנשי חיל שתו לשכרה וארבעה

יהודים – כי הצטרפו אליהם עוד שנים – עשו הכל במרץ רב וכאור בקר כבר הכינו את הלוייה בהילוך של אנשי חיל כחוק.

כעבור כשני חדשים נודע הדבר אשר שני יהודים החליפו את גויתו של היהודי ר' שמעון ליעוין בגויתו של אחד הנוצרים ויחפרו את הקבר וימצאו גויתו של הנוצרי – והכירו בו שמת איזה ימים קודם המאורע בטביעתו של ר' שמעון – ויענו את שני היהודים האנשי חיל בעינוים קשים אשר יגידו איה קברו את היהודי ר' שמעון ליעוין, ולא הגידו, אחד מהם נפטר בתפיסה [=בית-כלא] מרוב העינוים והשני שפטו במשפט הצבא למיתה על-ידי ירייה.

ואמר אבי – אדמו"ר מהר"ש – ששני היהודים שמסרו נפשם להצלת גופו של יהודי שמסר נפשו על קידוש השם, והביאו את גופת הקדוש לקבורת ישראל, זכותם כה גדולה עד שהיא יכולה להגן על כלל ישראל במשך שלושה דורות,

בסיפור זה נרגש ענין הלימוד זכות על כלל ישראל אשר כיון הוד כ"ק אאמו"ר הרה"ק, ובגמרו את הסיפור מיהר לברך ברכת המזון.

“געוואלד! אל יעשקוני זדים”

גם בסדר העבודה דקריאת שמע שעל המטה בליל שני דראש השנה הנה בשנה זו היה שינוי מכמו בכל שנה שהאריך בה הוד כ"ק אאמו"ר הרה"ק כשלוש שעות בערך בהתעוררות גדולה.

הסדר בתפלת שחרית ומפטיר היה כסדר הנהוג בכל שנה. כן אמירת הפסוקים של תקיעות היה בסדר הרגיל בהתעוררות גדולה ובקול אדיר והשינוי בשנה זו היה בפסוק “ערוב עבדך לטוב אל יעשקוני זדים” דשלושה תיבות הראשונים אמרם הוד כ"ק אאמו"ר הרה"ק בהתעוררות גדולה בבכי רב בילולי יליל ועודנו בוכה חרישית נשמע קול קדשו רועד קורא מעומקא דליבא קדישא “איי גוואלד” אל יעשקוני זדים.

הקריאה “איי גוואלד” ואופן קריאתה הלבבי החריד את כל הקהל. וכפי שנודעתי אחר התפלה הנה גם העומדים בחוץ בחצר כותל דרום וברחוב שילעווע אצל כותל צפון הנה גם שם נשמע קולו האדיר של הוד כ"ק אאמו"ר הרה"ק באמרו פסוקי התקיעות וגם שם שמעו הקריאה הלבבית “איי גוואלד” ותהי לשיחה מחררת לב החסידים.

הסדר בישיבה על כסאו אחר התקיעות לפני קדשו מוסבות אל כותל מערב אשר כל המתפללים יוכלו להסתכל בפני קדשו – כפי המסורה המקובלת לחסידים⁴, במעלת

4. ראה גם אגרות קודש [מוהריי"ץ] חלק ג עמ' שמב. ולהעיר מספר 'המלך במסיבו' ח"ב עמ' קצא.

וסגולת ההסתכלות בפניו הקדושים של הרבי אחר סדר התקיעות – וההכנה לתפלת מוסף. תפלת מוסף וסדר סעודת יום טוב. תפלת המנחה והסדר דתשליך הכל בסדר הרגיל.

תשליך על שפת הנהר

בעת התשליך אירע דבר אשר ציער את הוד כ"ק אאמו"ר הרה"ק לשעה, כי בעת שעמד הוד כ"ק אאמו"ר הרה"ק על חוף הנהר ובידי קדשו הסידור ובתוך כך עברה סירה קטנה בריחוק של עשרים או עשרים וחמשה צעדים והיושבים בסירה – שני האחים אדוני האחוזה ביעלא נאר הסמוכה לליובאוויטש היה להם מכונת צילום [=מצלמה] ויצלמו את הוד כ"ק אאמו"ר הרה"ק ואת כל הקהל העומדים על שפת הנהר, ולא אכחד אשר הייתי נהנה אם הצילום עלה ליפה.

בשעה ששית הואיל הוד כ"ק אאמו"ר הרה"ק לאמר המאמר "זה היום תחלת מעשיך זכרון ליום ראשון" (תפלת מוסף דר"ה. ר"ה כז, א) שעה ורבע בערך ותוכנו עליות דגן-עדן והביטול בין מדריגה למדריגה. רבע שעה האחרונה דיבר הוד כ"ק אאמו"ר הרה"ק בעיפות גדולה, וכשיצא הוד כ"ק אאמו"ר הרה"ק מהאולם כרגע יצא כל הקהל במחול.

(רשימות כ"ק אדמו"ר מהוריי"ץ נ"ע)